

سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی

دکتر سعید شیرکوند

عضو هیأت علمی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

شیرکوند، سمید، ۱۳۳۸. سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی، تهران کویر، ۱۳۹۲.
۱۹۲ص: جدول، نمودار.

ISBN: 978-964-214-072-5

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات قبیا.

سازمان‌های مالی و بین‌المللی

۲ س ۹ ش ۱/ HG ۳۸۰

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۷۱۳۹۷

۳۳۲/۱۵

www.ketab.ir

سازمان های پولی و مالی بین المللی

■ دکتر سعید شیرکوند

عضو هیأت علمی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

• طراح جلد: سعید زاشکانی • حرفه نگار و صفحه آرا: انتشارات کویر، نسیم قدرتی

• لیتوگرافی و چاپ: غزال • صحافی: کیمیا • شمارگان: ۱۱۰۰ • چاپ اول: ۱۳۹۲

نشانی: تهران کریم خان زند، ابتدای قائم مقام فراهانی، کوی یکم، شماره ۲۰، ساختمان کویر

• کد پستی: ۱۵۸۵۹۱۳۹۱۲ • تلفن: ۸۸۳۰۱۹۹۲ • فاکس: ۸۸۸۳۲۲۱۷ • قیمت: ۶۰۰۰ تومان

ISBN: 978-964-214-072-5 • شابک: ۵-۰۷۲-۲۱۴-۹۶۴-۹۷۸

Email: kavirbook@gmail.com

○ کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

پیش‌گفتار	۹
فصل اول: صندوق بین‌المللی پول	۱۳
مقدمه	۱۳
۲-۱. تاریخچه IMF	۱۴
۳-۱. اهداف و ساختار IMF	۱۷
۴-۱. نرخ برابری ارزها IMF	۲۰
۵-۱. عضویت در IMF	۲۲
۶-۱. فعالیت‌های صندوق بین‌المللی پول	۲۳
۷-۱. سهمیه اعضای IMF	۲۵
۸-۱. اعطای وام و شرایط آن	۲۷
۹-۱. تغییرات صندوق طی سه دهه اخیر	۲۹
۱۰-۱. ایران و صندوق بین‌المللی پول	۳۷
فصل دوم: گروه بانک جهانی	۳۹
مقدمه	۳۹
۱-۲. سیاست بانک جهانی	۴۰
۲-۲. مؤسسات زیرمجموعه بانک جهانی	۴۱
۳-۲. وظایف و فعالیت‌های بانک جهانی	۴۳
۴-۲. مناسبات ایران و بانک جهانی	۴۷
۵-۲. انتقاداتی بر بانک جهانی	۴۸
فصل سوم: مؤسسات زیرمجموعه بانک جهانی	۵۱
الف. مؤسسه بین‌المللی توسعه IDA	۵۱
مقدمه	۵۱
۳-الف - ۱. پیدایش IDA	۵۱
۳-الف - ۲. منابع تأمین مالی مؤسسه	۵۲
۳-الف - ۳. شرایط وام‌دهی مؤسسه	۵۳
۳-الف - ۴. اعضای مؤسسه	۵۶
۳-الف - ۵. ارکان مؤسسه بین‌المللی توسعه	۵۸

۶۰	۳-الف - ۶ IDA سامانه‌ای برای توسعه
۶۴	ب. مؤسسه بین‌المللی مالی (IFC)
۶۴	مقدمه
۶۴	۳-ب - ۱. تاریخچه
۶۶	۳-ب - ۲. منابع مالی «ای. اف. سی.»
۶۶	۳-ب - ۳. فعالیت‌ها و عملکرد I.F.C
۶۹	۳-ب - ۴. تأمین مالی از طریق انتشار اوراق بهادار (securitization)
۷۲	ج. مؤسسه تضمین سرمایه‌گذاری چندجانبه
۷۲	مقدمه
۷۲	۳-ج - ۱. تاریخچه میگا
۷۳	۳-ج - ۲. هدف و موضوع فعالیت
۷۴	۳-ج - ۳. ساختار سازمان
۷۹	۳-ج - ۴. همکاری با سایر شرکت‌های بیمه‌ای دولتی و خصوصی
۸۰	۳-ج - ۵. مناسبات ایران و میگا
۸۲	د. مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری (ICSID)
۸۲	مقدمه
۸۲	۳-د - ۱. قوانین و مقررات در ICSID
۸۳	۳-د - ۲. عضویت در ICSID
۸۴	۳-د - ۳. عهد و قراردادهای بین‌المللی در ایران
۸۷	فصل چهارم: بانک تسویه بین‌الملل
۸۷	مقدمه
۸۷	۴-۱. تاریخچه
۹۰	۴-۲. اهداف و وظایف بانک تسویه بین‌الملل
۹۲	۴-۳. رابطه بانک تسویه بین‌المللی با I.M.F و W.B
۹۸	۴-۴. مقر، تشکیلات و سازمان بانک
۱۰۱	فصل پنجم: بانک توسعه اسلامی
۱۰۱	مقدمه
۱۰۱	۵-۱. اهداف، وظایف و ساختار I.D.B
۱۰۳	۵-۲. اعضاء، پراکنش جغرافیایی و میزان سهام آنان

۱۰۵	۳.۵. شیوه تأمین مالی I.D.B
۱۰۸	۴.۵. مؤسسات و صندوق های I.D.B
۱۱۳	۵.۵. دستاوردها و آینده I.D.B
۱۱۵	فصل ششم: بانک مرکزی آمریکا، اروپا و ژاپن
۱۱۵	الف) بانک مرکزی آمریکا (سیستم فدرال رزرو)
۱۱۵	مقدمه
۱۱۵	۶- الف - ۱. تاریخچه فدرال رزرو
۱۱۶	۶- الف - ۲. ساختار و اختیارات فدرال رزرو
۱۲۴	۶- الف - ۳. خرید اوراق بهادار توسط فدرال رزرو و بازار سرمایه
۱۲۸	۶- الف - ۴. فدرال رزرو و سیاست پولی جهانی
۱۳۱	ب) بانک مرکزی اروپا
۱۳۱	مقدمه
۱۳۱	۶- ب - ۱. سیستم بانک های مرکزی اروپا
۱۳۳	۶- ب - ۲. بانک مرکزی اروپا
۱۳۴	۶- ب - ۳. استقلال بانک مرکزی اروپا
۱۳۷	۶- ب - ۴. وظایف یورو سیستم
۱۳۸	۶- ب - ۵. وظایف بانک مرکزی اروپا
۱۴۰	۶- ب - ۶. سیاست های پولی ECB
۱۴۲	ج) بانک مرکزی ژاپن
۱۴۲	مقدمه
۱۴۲	۶- ج - ۱. اهداف، وظایف و ارکان
۱۴۴	۶- ج - ۲. سیاست های پولی و مالی
۱۴۶	۶- ج - ۳. عملیات بین المللی
۱۴۷	۶- ج - ۴. خدمات مرتبط با دولت
۱۴۹	فصل هفتم: بورس اوراق بهادار نیویورک، لندن و ژاپن
۱۴۹	الف) بورس اوراق بهادار نیویورک
۱۴۹	مقدمه
۱۴۹	۷- الف - ۱. مشخصه ها و فعالیت ها
۱۵۰	۷- الف - ۲. ساختار سازمانی بورس

۱۵۲	۷- الف - ۳. قوانین مربوط به بورس نیویورک
۱۵۵	۷- الف - ۴. نحوه انجام معاملات در بورس
۱۵۷	۷- الف - ۵. شاخص های بورس نیویورک
۱۵۹	۷- الف - ۶. ادغام های بورس نیویورک
۱۶۱	ب) بورس اوراق بهادار لندن
۱۶۱	مقدمه
۱۶۱	۷- ب - ۱. تاریخچه بورس لندن
۱۶۳	۷- ب - ۲. انواع فعالیت های بورس لندن
۱۶۵	۷- ب - ۳. انواع روش های داد و ستد
۱۶۷	۷- ب - ۴. اطلاع رسانی و شاخص های بورس لندن
۱۶۹	ج) بورس اوراق بهادار توکیو
۱۶۹	مقدمه
۱۶۹	۷- ج - ۱. تاریخچه بورس توکیو
۱۷۱	۷- ج - ۲. ساختار سازمانی بورس توکیو
۱۷۳	۷- ج - ۳. مقررات ناظر بر بازار اوراق بهادار ژاپن
۱۷۵	۷- ج - ۴. ارکان بورس توکیو
۱۷۷	۷- ج - ۵. شاخص های بورس توکیو
۱۷۹	فصل هشتم: بیمه لویدز
۱۷۹	مقدمه
۱۷۹	۱-۸. نقش بیمه در اقتصاد و بازار سرمایه
۱۸۰	۲-۸. تاریخچه بیمه لویدز
۱۸۱	۳-۸. ساختار سازمانی بیمه لویدز
۱۸۳	۴-۸. فعالان (اعضای اصلی) بازار لویدز
۱۸۶	۵-۸. رشته های بیمه و کسب و کار لویدز
۱۹۰	۶-۸. ظرفیت بیمه گری لویدز (سهم بازار)
۱۹۲	منابع

پیش‌گفتار

گسترش روزافزون نقش و جایگاه سازمان‌های پولی و مالی در اقتصاد کنونی کشورها و همچنین اقتصاد جهانی موجب شده است تا در عرصه‌های بین‌المللی بر اهمیت این گونه سازمان‌ها تأکید روزافزونی صورت پذیرد. از سوی دیگر سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی در طی دهه‌های اخیر همواره کوشیده‌اند تا نقش و جایگاه خویش را در اقتصاد جهانی تثبیت نموده و یا بهره‌گیری از دستاوردهای علمی و تجربی در پیشرفت اقتصاد جهانی تأثیر بیشتری داشته باشند.

شناخت و بررسی ساختار و کارکردهای سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی و تجزیه و تحلیل فرآیندهای تکاملی این سازمان‌ها برای دانشجویان رشته‌های مالی و مدیریت بازرگانی موجب شده است که درس مستقلی تحت همین عنوان برای دانشجویان در نظر گرفته شود تا دانشجویان با مطالعه همه‌جانبه، نسبت به نقش و جایگاه این سازمان‌ها اطلاعات بیشتری کسب نمایند. گستره این ضرورت موجب شده است که سایر فعالان و علاقه‌مندان به مباحث اقتصاد جهانی نیز به مطالعه این سازمان‌ها بپردازند.

مقالات، کتب و اسناد گوناگونی در حال حاضر به شناخت جایگاه و نقش این سازمان‌ها می‌پردازند لیکن تهیه و تدوین یک کتاب که به‌صورت جامع به معرفی این سازمان‌ها بپردازد برای دانشجویان و فعالان اقتصادی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر بود. بر این اساس سعی گردیده است که مجموعه مباحث پیرامون این سازمان‌ها در قالب یک کتاب جدید برای استفاده دانشجویان و همچنین علاقه‌مندان به این مباحث تنظیم گردد.

در این کتاب سعی شده است مهمترین و شاخص‌ترین سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته و از زوایای مختلف به بررسی این سازمان‌ها پرداخته شود. بر این اساس

جهت ارائه هرچه بهتر مباحث در هر فصل به‌طور مستقل به معرفی تاریخچه و نحوه شکل‌گیری، ضرورت تداوم فعالیت و شرح وظایف و کارکرد و همچنین دستاوردهای این سازمان‌ها پرداخته شده است.

در تنظیم این کتاب سعی شده است چند نکته مورد توجه قرار گیرد. اولاً مهمترین و اساسی‌ترین سازمان‌های پولی و مالی که در ساماندهی و هدایت اقتصاد جهانی نقش داشته‌اند معرفی شوند. ثانیاً مطالب مطرح‌شده در معرفی هریک از سازمان‌ها تکراری نباشد و سعی شود در توضیح و تبیین برخی وظایف و کارکردهای مشابه و مشترک در سازمان‌های مورد بحث، این وظیفه و کارکرد تنها در خصوص یکی از سازمان‌ها توضیح داده شود. ثالثاً سعی شده است مطالب ارائه شده در معرفی هریک از سازمان‌ها برگرفته از اسناد منتشره و مطالب ذکرشده در سایت‌های رسمی آنها باشد و در نهایت اینکه در پایان هر فصل که به توضیح و تبیین کارکردهای آن سازمان پرداخته می‌شود علاوه بر بیان انتقادات وارده به این سازمان‌ها به نحوه و نوع ارتباط آن سازمان با کشور ایران نیز پرداخته شود.

جهت جامعیت مطالب کتاب و همچنین رعایت اختصار مطالب ارائه‌شده در هشت فصل صورت گرفته است که به شرح زیر می‌باشد.

در فصل اول به معرفی سازمان بین‌المللی پول (I.M.F) پرداخته شده است و با بیان تاریخچه شکل‌گیری این سازمان توضیح داده شده که این سازمان در طول تاریخ چه سیر تکاملی را پیموده است و در حال حاضر چه ساختار و کارکردی دارد. بیان انتقادات و اشکالات وارده بر این سازمان و نوع ارتباط ایران با این سازمان پایان‌بخش مطالب این فصل است.

در فصل دوم بانک جهانی به‌عنوان سازمان مکمل I.M.F مورد معرفی قرار گرفته و توضیح داده شده است که این بانک نیز در چه زمانی تأسیس شده و در بستر تاریخ چه سیر تکاملی را پیموده است. معرفی و تبیین ساختار، ارکان و کارکردهای این بانک و همچنین بیان انتقادات وارده به آن و همچنین نحوه تعامل ایران با بانک جهانی در این فصل بیان شده است.

فصل سوم در ادامه و تکمیل فصل دوم به معرفی سازمان‌های زیرمجموعه بانک جهانی می‌پردازد. توضیح و تبیین ساختار و کارکردهای مؤسسه بین‌المللی توسعه (I.D.A)، شرکت مالی بین‌المللی (I.F.C)، مؤسسه تضمین سرمایه‌گذاری چندجانبه (M.I.G.A) و مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری (I.C.S.I.D) به‌عنوان سازمان‌ها و مؤسسات زیرمجموعه بانک جهانی در این فصل مورد توجه قرار گرفته است.

فصل چهارم به معرفی بانک تسویه بین‌الملل (I.B.S) اختصاص یافته است و پس از معرفی ارکان این بانک و نحوه شکل‌گیری و تکامل آن در طول تاریخ کوشش شده است به مهمترین کارکرد این بانک یعنی کمیته بال پرداخته و توضیح داده شود که این کمیته در طی دهه‌های گذشته در ساماندهی، نظارت و هدایت بانک‌های مرکزی کشورهای جهان چه کوشش‌هایی را به عمل آورده و چگونه توانسته است با تعیین شرایط و شاخص‌های اساسی بانکداری مطلوب به ساماندهی نظام بانکی جهان بپردازد.

باتوجه به نقش مهمی که بانک توسعه اسلامی در طی سال‌های گذشته در اقتصاد کشورهای اسلامی برعهده داشته است، در فصل پنجم سعی شده به معرفی کامل این بانک پرداخته و پس از بیان تاریخچه و ارکان این بانک به توضیح و بررسی کارکردهای آن بپردازد. شکل‌گیری سازمان‌های زیرمجموعه این بانک و برعهده‌گرفتن برخی وظایف اختصاصی توسط این سازمان‌ها موجب شده است که جایگاه بانک‌ها توسعه اسلامی به صورت گسترده‌تر مورد توجه قرار گیرد.

در فصل ششم به تعریف جایگاه بانک مرکزی در اقتصاد کشورها پرداخته شده است و ضمن بیان وظایف و اختیارات بانک مرکزی در کشورهای مختلف و همچنین نوع رابطه این بانک با قوه مجریه کشور به تأثیر این ارتباط بر سیاست‌های پولی توجه گردد و جهت تبیین دقیق این وظایف به معرفی سه بانک مرکزی پرداخته شود. بانک مرکزی آمریکا، اروپا و ژاپن به عنوان نمونه‌هایی از بانک‌های مرکزی کشورهای مختلف در این فصل توضیح داده است و سعی شده است در توضیح هریک از این بانک‌ها به ابعاد خاص و اختصاصی آن بانک‌ها پرداخته شود.

نقش بسیار زیاد و رو به افزایش بورس اوراق بهادار در اقتصاد کشورها و روند تکاملی جایگاه آن در اقتصاد جهانی موجب شده است تا در یک فصل مستقل به بررسی و تبیین جایگاه و نقش بورس اوراق بهادار در اقتصاد کشورها پرداخته شود. تبیین وظایف، ساختار و کارکردهای سه بورس بزرگ دنیا یعنی بورس نیویورک، لندن و توکیو در فصل هفتم از ابعاد مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در این فصل سعی شده با توضیح مهمترین ویژگی‌های هریک از این بورس‌ها شناخت نسبتاً کاملی از آنها در اختیار خوانندگان قرار گیرد.

باتوجه به نقش گسترده و روزافزون صنعت بیمه در امنیت بخشی به فعالیت‌های اقتصادی در فصل هشتم بیمه لویدز به عنوان مهمترین و بزرگترین مؤسسه بیمه‌ای که در سطح بین‌المللی

به فعالیت می‌پردازد مورد معرفی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در این فصل با توضیح نحوه استقرار و گسترش فعالیت‌های این مؤسسه بیمه‌ای سعی شده است به تبیین اهداف و انتقادات از این شرکت بیمه‌ای پرداخته شود.

ارائه مختصر مطالب و گستردگی ابعاد فعالیت این سازمان‌ها و همچنین محدودیت منابع مورد استفاده موجب شده است که احتمال وجود نقصان و اشکال در ارائه مطالب وجود داشته باشد، بر این اساس نگارنده امیدوار است راهنمایی و مساعدت خوانندگان به رفع این موارد کمک شایانی نماید.

در تهیه مطالب این کتاب دانشجویان رشته مدیریت مالی دانشگاه تهران در مقطع کارشناسی ارشد سهم به‌سزایی داشته‌اند که بدین وسیله از کلیه آنان تشکر و قدردانی می‌گردد. در پایان لازم است از مدیریت محترم انتشارات کویر جناب آقای محمدجواد مظفر و سرکار خانم فاطمه انتظارالمهدی و همچنین از زحمات بی‌دریغ سرکار خانم نسرين قدرتی مسئول واحد کامپیوتر که بدون کوشش‌های آنان انجام این کار میسر نبود، تشکر و قدردانی نمایم.

سعید شیرکوند

بهمن ۱۳۹۱